

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОК 39. Практика педагогічна (виробнича)
у закладі дошкільної освіти в групах середнього дошкільного віку**

Освітньої програми:	Дошкільна освіта
Рівня вищої освіти:	першого (бакалаврського)
на здобуття освітнього ступеню:	бакалавра
за спеціальністю:	012 Дошкільна освіта
галузі знань:	01 Освіта / Педагогіка

Робоча програма: Практика педагогічна (виробнича) у закладі дошкільної освіти в групах середнього дошкільного віку (4 курс), Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта

Розробник: д.пед.н., проф. Марчук О.О.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Протокол від 27 серпня 2021 року №1

Завідувачка кафедри доц. Мельничук Л. Б.

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету
Протокол від 27 серпня 2021 року №1

Голова доц. Соїко І. М.

Гарант освітньо-професійної програми 012 Дошкільна освіта доц. Пагута Т.І.

ВСТУП

Практика є невід’ємною складовою системи професійної підготовки педагога. Саме педагогічна практика забезпечує фундамент для формування основних педагогічних умінь та навичок майбутніх вихователів. Головною метою практичної підготовки студентів є сприяння вихованню професійних якостей і психічних властивостей особистості майбутнього спеціаліста, розвитку в студента інтересу до обраної професії. Під час педагогічної практики студент-практикант, спираючись на зразки методичних матеріалів та використовуючи настанови методиста, оволодіває основами конструктивно-планувальних, комунікативно-навчальних, організаційних, дослідницьких умінь.

Педагогічна практика в групах молодшого дошкільного віку за навчальним планом спеціальності 012 «Дошкільна освіта» проводиться у сьомому семестрі впродовж 6-ти тижнів і передбачає закріплення набутих здобувачами вищої освіти теоретичних знань щодо виховання та навчання дітей середнього дошкільного віку під час вивчення навчальних дисциплін. Практика проходить згідно Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти у ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем’янчука», розробленого на підставі Закону України «Про вищу освіту», Положення про організацію освітнього процесу в ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем’янчука».

Опис практики педагогічної (виробничої) у закладі дошкільної освіти в групах середнього дошкільного віку

Найменування показників	Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність	Характеристика виду практики	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 9 / 9 Загальна кількість годин (денна/заочна форми навчання) – 270/270	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Галузь знань: 01 Освіта/ Педагогіка Спеціальність: 012 Дошкільна освіта	Практика педагогічна (виробнича) у закладі дошкільної освіти в групах середнього дошкільного віку	
		Рік підготовки:	
		4-й	4-й
		Семестр	
		7-й	7-й
		Кількість тижнів	
		6	6
Вид контролю: 7-й семестр: залік			

Мета практики – удосконалення у здобувачів 4-го курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти фахових компетентностей, формування професійних умінь з розвитку, навчання і виховання дітей середнього дошкільного віку; підготовка їх до професійного виконання функцій вихователя дітей середнього дошкільного віку, розвиток творчого потенціалу в педагогічній діяльності.

Завдання практики:

1) удосконалити вміння і навички здобувачів застосовувати психолого-педагогічні знання з дитячої психології, педагогіки дошкільної, анатомії та вікової фізіології з основами медичних знань, та фахових методик в освітній роботі з дітьми середнього дошкільного віку;

2) проводити психолого-педагогічне спостереження за дітьми середнього дошкільного віку, скласти психолого-педагогічну характеристику дитини;

3) добирати методи, засоби, прийоми ефективної організації освітнього процесу, фізкультурно-оздоровчих заходів;

4) вчити самостійно проводити розвивальну й виховну роботу з дітьми середнього дошкільного віку, враховуючи їхні вікові та індивідуальні особливості;

5) розвивати у здобувачів відповідальне ставлення до безпеки життєдіяльності дитини, виховувати турботливе ставлення до її розвитку і здоров'я;

6) стимулювати здобувачів до саморозвитку творчих і професійних здібностей.

У результаті проходження виробничої практики практиканти повинні знати:

- програмові вимоги до змісту освітньої роботи з дітьми середнього дошкільного віку;
- способи активізації навчально-пізнавальної діяльності дітей середнього дошкільного віку;
- організацію освітньої роботи з дітьми середнього дошкільного віку;
- методiku проведення занять з розвитку мовлення, логіко-математичного розвитку, ознайомлення з природним довкіллям, фізичного виховання та валеологічної освіти, художньо-продуктивної діяльності;
- методiku формування екологічної культури дітей раннього та дошкільного віку, методiku морального виховання дітей дошкільного віку, методiku національно-патріотичного виховання дітей раннього та дошкільного віку;
- психолого-педагогічні особливості розвитку дітей середнього дошкільного віку;
- методи, прийоми і форми роботи з дітьми середнього дошкільного віку.

У результаті проходження виробничої практики студенти-практиканти повинні вміти:

- створювати предметне, мовленнєво-розвивальне середовище в групах середнього дошкільного віку;
- організовувати режимні процеси, ігрову й самостійну діяльність, фізкультурно-оздоровчі заходи дітей середнього дошкільного віку;
- здійснювати діагностику рівнів психічного розвитку дітей середнього дошкільного віку;
- складати конспекти занять відповідно до програмового змісту;
- проводити заняття з розвитку мовлення, логіко-математичного розвитку, ознайомлення з природним довкіллям, фізичного виховання та валеологічної освіти, художньо-продуктивної діяльності;
- оформлювати (виготовляти, розробляти) дидактичний матеріал для роботи з дітьми середнього дошкільного віку.

Компетентності, формуванню яких сприяє педагогічна практика:

Інтегральна компетентність. Здатність самостійно і комплексно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти в типових і невизначених умовах системи дошкільної освіти.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-9. Здійснення безпечної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності (КС):

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.

КС-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності.

КС-12. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.

КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості.

КС-17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

КС-21. Здатність виховувати дітей дошкільного віку на ідеях миру, дружби та взаєморозуміння.

Результати проходження практики:

ПР 01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 02. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР 04. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку

ПР 05 Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПР 06. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПР 07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР 09. Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний навчально-виховний простір закладу дошкільної освіти.

ПР 11. Бути знайомим з ознаками булінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.

ПР 12. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

ПР 14. Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПР 15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПР 17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.

ПР 18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПР 19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПР 20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

ПР 21. Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 22. Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 24. Володіти уміннями щодо виховання дітей дошкільного віку на ідеях миру, дружби та взаєморозуміння.

База практики: усі типи комунальних та приватних закладів дошкільної освіти (ясла, ясла-садок, дитячий садок, центр розвитку дитини, компенсуючого та комбінованого типу).

Умови проходження практики:

1. Основними теоретичними курсами, які готують студентів до цього виду педагогічної практики, є «Вступ до спеціальності», «Педагогіка загальна», «Психологія загальна», «Педагогіка дошкільна», «Психологія дитяча», «Педагогічна етика вихователя закладу дошкільної освіти та протидія булінгу», «Організація співпраці з родинами в закладі дошкільної освіти», «Теорія і методика організації ігрової діяльності», «Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку», «Дошкільна лінгводидактика», «Методика ознайомлення дошкільників із соціальним довкіллям», «Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності», «Основи природознавства з методикою», «Література дітей дошкільного віку», «Методика формування екологічної культури дітей раннього та дошкільного», «Теорія і методика морального виховання дітей дошкільного віку», «Методика національно-патріотичного виховання дітей раннього та дошкільного віку» та ін.

2. Організація практики керівником практики починається із настановної конференції, на якій проводиться інструктаж щодо її організації, ведення й оформлення документації.

3. Для проходження практики академічна група студентів розподіляється на підгрупи з 4 – 5 осіб, які направляються у ЗДО для роботи з однією групою дітей середнього дошкільного віку.

4. Обов'язковою умовою допуску студента до проходження педпрактики є проходження ним медичного огляду та відповідно оформлення медичної книжки.

5. За кожною групою студентів закріплюються керівник практики від фахової кафедри університету, який пропонує студентам завдання для активного спостереження за навчально-виховним процесом, контролює та аналізує проведення студентами самостійних видів роботи з дітьми, перевіряє фіксування спостережень у щоденнику.

6. Щоденно студенти повинні знаходитися в ЗДО 6 годин. Згідно з розкладом режимних процесів, у першій половині дня студент-практикант виконує завдання практики з 8⁰⁰ до 14⁰⁰, у другій половині дня – з 12⁰⁰ до 18⁰⁰.

7. Кожного робочого дня робота студента планується за визначеним програмою обов'язковим планом.

8. Студент-практикант веде щоденник педагогічної практики, який перевіряється вихователем (чи вихователем-методистом) кожного дня. У щоденнику відображається робота студента-практиканта згідно індивідуального плану, складеного на початку практики.

Важливою умовою проходження практики є вивчення студентом-практикантом інструктивних матеріалів щодо безпеки життєдіяльності дітей в умовах ЗДО.

ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПРАВА СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

До обов'язків студента-практиканта входить:

- здійснювати свою роботу у відповідності до вимог Статуту ЗДО;
- виконувати розпорядження керівників практики (як з боку ЗДО, так і з боку університету);
- виконувати усі види діяльності, передбачені програмою практики в групах раннього віку, перспективним плануванням ЗДО та індивідуальним планом проходження практики студента-практиканта;
- дотримуватись правил виробничої дисципліни, морально-етичних норм спілкування з адміністрацією університету та ЗДО, вихователями, дітьми та батьками;
- дотримуватись правил техніки безпеки, заходів охорони здоров'я та збереження життя дошкільників;
- надавати гуманістичної спрямованості режимним процесам та освітній роботі ЗДО в цілому.

Під час проходження виробничої педагогічної практики в ЗДО студент-практикант має право:

- вносити свої пропозиції щодо вдосконалення режимних процесів та освітнього процесу ЗДО;
- користуватись наочними посібниками, навчально-методичним забезпеченням групи та методичного кабінету ЗДО.

Студент, який має академічну заборгованість, до проходження навчальної педагогічної практики в ЗДО не допускається. У разі невиконання студентом-практикантом програми практики з поважних причин, розпорядженням університету дозволяється проходження практики до кінця навчального семестру без відриву від занять в університеті.

ПРАВА Й ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКА ПРАКТИКИ

Керівник (методист) навчальної педагогічної практики має право:

- постійно відвідувати ЗДО з метою контролю за виконанням студентами-практикантами завдань практики;
- перевіряти ведення поточної документації (щоденника практики, планування режимних процесів групи та освітнього процесу ЗДО);

- ознайомитися з нормативно-правовою документацією ЗДО і навчально-методичними посібниками групи дітей середнього віку;
- вести облік відвідування студентами-практикантами ЗДО, за яким вони закріплені;
- вказувати на недоліки, давати методичні рекомендації та висловлювати побажання щодо освітньої діяльності практиканта в ЗДО;
- аналізувати й оцінювати залікові форми роботи, проведені студентами-практикантами;
- брати участь у роботі комісії при підведенні підсумків
- педагогічної практики та вносити пропозиції щодо оцінювання результатів роботи студентів-практикантів;
- пропонувати кандидатуру студента для участі у конкурсі на кращого студента-практиканта.

Керівник (вихователь-методист) педагогічної практики в ЗДО зобов'язаний:

- створити належні умови для проходження студентами даного виду практики й оформлення всієї необхідної документації;
- надавати консультації та допомагати студентам-практикантам у розв'язанні всіх проблем, які виникають під час проходження виробничої педагогічної практики в ЗДО;
- відвідувати та оцінювати залікові форми роботи, проведені студентами-практикантами;
- консультиувати студентів-практикантів у складанні сценаріїв розваг;
- контролювати ставлення практикантів до завдань практики та їх виконання;
- перевіряти всі види робіт, передбачені програмою виробничої педагогічної практики в ЗДО.

Педагогічна практика студентів заочної форми навчання

Студенти-заочники залежно від наявності в них педагогічного досвіду та з огляду на характер іншої практичної діяльності поділяються на три групи:

- 1) студенти, які працюють педагогічними працівниками за фахом у закладах дошкільної освіти;
- 2) студенти, які працюють педагогічними працівниками не за фахом у закладах дошкільної освіти;
- 3) студенти, які не мають досвіду педагогічної роботи.

Студенти-заочники першої групи звільняються від педагогічної практики та подають керівнику практики такі документи: – характеристику з місця роботи (підписану директором закладу дошкільної освіти); – копію трудової книжки (завірену керівником закладу освіти); – довідку від адміністрації закладу освіти із зазначенням кількості годин щотижневого навантаження.

Студенти-заочники другої групи проходять педагогічну практику в закладах освіти без відриву від виробництва.

Студенти-заочники, які належать до третьої групи, можуть проходити педагогічну практику в закладах освіти за місцем проживання або в закладах освіти, визнаних базами практик університету. Організацію та керівництво педагогічною практикою студентів-заочників здійснюють керівники практики від кафедр.

ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

У перший день практики зі здобувачами проводиться настановна конференція на факультеті, у процесі якої здобувачі ознайомлюються з метою, завданнями, змістом програми педагогічної практики, місцем проведення, тривалістю практики, відповідальним керівником практики, обов'язками та правами студента-практиканта; консультуються з керівниками практики та методистами від кафедри щодо інструктажу з техніки безпеки та трудової дисципліни в закладі дошкільної освіти, порядку оформлення звіту, переліком звітної документації та особливостями захисту матеріалів виробничої практики.

Після настановчої конференції здобувачі ознайомлюються із закладом дошкільної освіти: провідними напрямками роботи закладу на сучасному етапі, правилами внутрішнього розпорядку, традиціями закладу. Студент-практикант розробляє індивідуальний план роботи на період практики.

ЗМІСТ І ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ГРУПАХ СЕРЕДЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Змістовий модуль I. Ознайомлення з роботою закладу дошкільної освіти

- вивчення умов діяльності груп дітей дошкільного віку в ЗДО;
- участь у бесідах із директором ЗДО, вихователем-методистом, вихователями з метою ознайомлення з особливостями освітнього процесу в ЗДО;
- складання індивідуального плану студента-практиканта на період педагогічної практики;
- ознайомлення з документацією педагогічної практики та вимогами щодо її ведення;
- ознайомлення з планом освітньої роботи в групах дітей дошкільного віку, документацією вихователя в закріпленій за студентом віковій групі (середня група).

Змістовий модуль II. Вивчення особливостей розвивального середовища ЗДО

- ознайомлення зі специфікою освітнього процесу в групах дітей середнього дошкільного віку;
- ознайомлення з особливостями розподілу обов'язків між вихователем і помічником вихователя;
- аналіз змісту і структури розвивального середовища груп середнього дошкільного віку: обладнання, добір іграшок і дидактичного матеріалу (демонстраційного та роздаткового), його відповідності педагогічним, психічним і гігієнічним вимогам;
- ознайомлення з планом навчально-виховної роботи вихователя групи і засобами, які використовує вихователь у освітньому процесі;
- вивчення особливостей роботи закладу дошкільної освіти з батьками вихованців.

Змістовий модуль III. Освітньо-виховна робота студента-практиканта

Освітньо-виховна робота студента-практиканта у ролі вихователя;

- проведення студентами-практикантами фрагментів життєдіяльності дітей середнього дошкільного віку (Наприклад: ранок: прийом дітей, спостереження, бесіда, ранкова гімнастика, гімнастика пробудження тощо; проведення фрагменту заняття; денна прогулянка, підготовка до обіду, обід тощо) у парі з вихователем, їх аналіз та самоаналіз;
- виготовлення наочно дидактичного обладнання;
- залучення студентів-практикантів до активної участі у соціальному проекті;
- самостійне проведення студентами-практикантами фрагментів життєдіяльності дітей середнього дошкільного віку, їх аналіз та самоаналіз;
- участь у громадському житті педагогічного колективу закладу дошкільної освіти.

Змістовий модуль IV. Проведення відкритих залікових форм роботи в освітньому процесі закладу дошкільної освіти (залікові проекти)

- проведення, самоаналіз, аналіз відкритих залікових занять за самостійно складеним конспектом;
- проведення та самоаналіз розваги за самостійно складеним конспектом;
- спостереження і аналіз фрагментів процесів життєдіяльності і занять з дітьми середнього дошкільного віку, проведених студентами-практикантами;
- проведення заходів щодо виховання дошкільників на ідеях миру.
- проведення сюжетно-рольової гри.

Зміст педагогічної практики орієнтовно розподіляється таким чином:

1-й тиждень. Ознайомлення з закладом дошкільної освіти - базою педагогічної практики. Бесіда з директором, вихователем-методистом, медсестрою і вихователями груп дітей середнього дошкільного віку. З'ясувати тип закладу дошкільної освіти, укомплектованість його педагогічними кадрами, їх кваліфікаційний рівень; віковий склад груп дошкільного віку; особливості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Екскурсія-огляд бази проходження педагогічної практики з метою ознайомлення з умовами щодо виховання дітей дошкільного віку. Ознайомлення з документацією педагогічної практики та вимогами щодо її ведення. Розподіл студентів для щоденної самостійної роботи в групі середнього дошкільного віку (з урахуванням їхніх побажань). Обговорення можливої участі студентів-практикантів у роботі педагогічного колективу на період навчальної педагогічної практики. Бесіда з вихователями, знайомство з дітьми, встановлення комунікації з метою вивчення індивідуальних особливостей дітей. Складання індивідуального плану студента-практиканта на період педагогічної практики та оформлення щоденника педагогічної практики під керівництвом керівника практики. Ознайомлення зі змістом і структурою розвивального середовища: обладнання групової кімнати, підбір іграшок і наочно-дидактичних матеріалів (демонстраційних та роздаткових), обладнання ігрової, навчальної, трудової діяльності. Ознайомлення з особливостями освітнього процесу у закріпленій віковій групі у першу і другу половини дня. Вивчення способів організації навчально-виховного процесу в групах дошкільного віку у закріпленій групі; розподілу обов'язків між вихователем і помічником вихователя. Ознайомлення з планом освітньої роботи з дітьми середнього дошкільного віку, його складовими та змістовим наповненням.

2-й–3-й тиждень. З'ясування психолого-педагогічних особливостей взаємодії вихователя з батьками дітей. Обговорення з вихователем форм і методів співпраці з батьками дітей. Участь у проведенні фрагментів організації життєдіяльності в парі з вихователем (процесів життєдіяльності, фрагментів занять, прогулянок тощо). Продовження вивчення індивідуальних особливостей дітей середнього дошкільного віку. Обговорення результатів спостереження навчально-виховної роботи з вихователем, керівником практики та їх висвітлення у щоденному плані роботи студента-практиканта. Відвідування консультацій викладачів дошкільної педагогіки, психології та спеціальних методик, вихователя-методиста з метою підготовки до самостійного проведення фрагментів організації життєдіяльності дітей середнього дошкільного віку. Складання конспектів фрагментів організації життєдіяльності дітей у першу і другу половини дня, узгодження їх з вихователем закріпленої групи та затвердження керівником практики. Складання плану підготовки до проведення сюжетно-рольової гри. Складання сценарію розваги. Розподіл ролей. Затвердження керівником практики графіку проведення та взаємовідвідування відкритих заходів студентами-практикантами. Обговорення з вихователем закріпленої групи питання виготовлення дидактичного матеріалу. Участь у заходах, які проводяться в закладі дошкільної освіти.

4-й–5-й тиждень. Підготовка до проведення відкритих заходів. Розробка конспектів занять з обраного розділу програми виховання і навчання дітей, узгодження його з вихователем закріпленої групи та затвердження керівником практики. Самостійне

проведення процесів життєдіяльності дітей в I і II половину дня. Самостійне проведення студентами-практикантами занять з різних розділів програми. Завершення виготовлення дидактичного матеріалу, його презентація. Проведення заходу по вихованню дошкільників на ідеях миру. Проведення розваги для дітей. Проведення сюжетно-рольової гри.

6-й тиждень. Упродовж цього тижня студент-практикант оформляє звітну документацію та готується до участі в підсумковій конференції за результатами практики. Кожен студент-практикант готує письмовий звіт про роботу під час виробничої практики і мультимедійну презентацію про хід практики.

ПЕРЕЛІК ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

1. Звіт про проходження практики.
2. Характеристика на студента-практиканта з виставленою оцінкою, завірена підписом керівника ЗДО та печаткою.
3. Щоденник студента-практиканта з індивідуальним планом проходження практики.
4. Психолого-педагогічна характеристика дитини середнього дошкільного віку.
5. Конспекти залікових занять (з розвитку мовлення, логіко-математичного розвитку, ознайомлення з природним довкіллям, фізичного виховання та валеологічної освіти) з відповідною наочністю до них.
6. Самостійно виготовлений наочний дидактичний посібник.
7. Конспект заходу щодо виховання дітей середнього дошкільного віку на ідеях миру.
8. Мультимедійна презентація про проходження практики.

КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

Підсумковий контроль здійснюється після завершення виконання завдань і змісту навчальної практики в групах дітей середнього дошкільного віку.

Орієнтовна оцінка видів діяльності за рейтинговою системою

№ з/п	Вид діяльності	Оцінювальні бали
1	Аналіз результатів психолого-педагогічних спостережень (щоденник)	10
2	Психолого-педагогічна характеристика дитини	5
3	Мультимедійна презентація про проходження практики	10
4	Наочний дидактичний посібник	10
5	Конспект заходу щодо виховання на ідеях миру з дітьми середнього дошкільного віку	10
6	Самостійне проведення занять з дітьми середнього дошкільного віку	40
7	Звіт про проходження практики	5
8	Захист матеріалів проходження практики	10
	Разом	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Значення оцінки	Оцінка за 100-бальною шкалою	За національною шкалою
A	Студент-практикант ґрунтовно ознайомився з особливостями освітнього процесу, основним	90 – 100 балів	відмінно

	<p>змістом, методами і прийомами роботи з дітьми раннього віку; поглибив й закріпив теоретичні знання з психології, педагогіки, та продемонстрував їх творче використання у виховній та освітній роботі.</p>		
В	<p>Студент-практикант ознайомився з особливостями освітнього процесу, основним змістом, методами і прийомами роботи з дітьми раннього віку; поглибив й закріпив теоретичні знання з психології, педагогіки, на достатньому рівні проявив професійно значимі якості: дисциплінованість, організованість, відповідальність, доброзичливість тощо; продемонстрував дослідну компетентність при проведенні діагностик діяльності</p>	82 – 89	добре
С	<p>Студент-практикант ознайомився з особливостями освітнього процесу, основним змістом, методами і прийомами роботи з дітьми раннього віку, поглибив й закріпив теоретичні знання з психології, педагогіки, та продемонстрував вміння їх використовувати у виховній та освітній роботі з дітьми раннього віку; на достатньому рівні проявив професійно значимі якості особистості: дисциплінованість, організованість, відповідальність, доброзичливість, продемонстрував наявність професійних знань, умінь та навичок, необхідних для роботи вихователя з дітьми раннього віку, розуміння потреби в їх поглибленні й удосконалюванні.</p>	75 – 81	
Д	<p>Студент-практикант ознайомився з особливостями освітнього процесу, основним змістом, методами і прийомами роботи з дітьми молодшого дошкільного віку; поглибив й закріпив теоретичні з психології, педагогіки, на низькому рівні продемонстрував дослідну компетентність при проведенні діагностик діяльності вихователя\ продемонстрував низький рівень професійних знань, умінь та навичок, необхідних для роботи вихователя з дітьми молодшого дошкільного віку.</p>	69 – 74 балів	задовільно

Е	Студент-практикант частково виконав програму практики; продемонстрував доволі низький рівень професійної та дослідної компетентності; низьку якість виконання завдань та певних видів роботи під час проходження практики; низьку якість оформлення підсумкової документації.	60 – 68 балів	
FХ	Студент-практикант не виконав програми практики; продемонстрував професійну та дослідну некомпетентність; низьку якість виконання завдань та всіх видів роботи під час проходження практики; низьку якість та несвоечасність здачі підсумкової документації.	35 – 59 балів	незадовільно
F	Студент-практикант опанував незначну частину програми практики, має нечіткі уявлення про об'єкти та явища педагогічного процесу, виявляє здатність елементарно викласти думку; не впорався із практичним завданням. Не має можливості повторного проходження практики.	1– 34 балів	

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти України (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція: URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Бевз Н. О. Спостереження в першій молодшій групі дошкільного навчального закладу : метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 160 с.
3. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низковської. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 256 с.
4. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: Мовленнєві ігри, ситуації, вправи: Навч. посібник. Київ, 2014. 304с.
5. Богуш А., Ходурська Т. Українська потішка у дитячому садку. *Дошкільне виховання*. 1990. №3. С. 18.
6. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль, 2013. 294 с.
7. Бурова А. Планування освітнього процесу в сучасному дошкільному закладі. *Дошкільне виховання* № 11.
8. Вільчковський Е. С. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах: Навчально-методичний посібник. Тернопіль, 2008. 128 с.
9. Гавриш Н. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання*. 2021. № 3. С. 3 – 8.
10. Горобаха Н. М. Педагогічна практика за вимогами кредитно-модульної системи: [Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки

- «Дошкільна освіта»] / Н.М. Горопаха, Т.І. Поніманська. К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. 280 с
11. Граємо з найменшими: конспекти ігор-занять. *Палітра педагога*. 1990. №1. С. 24-27.
 12. Данилова О. О. Пальчикові ігри. Київ, 2008.
 13. Дитина : Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: В. О. Огнев'юк ; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.. Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
 14. Дошкільна освіта. Наскрізна програма практик: навчальні матеріали, методичні рекомендації, схеми занять. Навчально-методичний посібник (для спеціальності 012 Дошкільна освіта) / Розробники: Котелянець Н. В., Горська О. О., Мартін А. М., Демченко Ю. М., Нікітіна О. О., Кіндей Л. Г., Жигора І. В., Вдовенко В. В., Радул О. С., Цуканова Н. М., Баранюк І. Г., Шарапова Т. А., Міненко О. О. / Упорядники: О. О. Нікітіна, О. О. Горська. ЦДПУ імені Володимира Винниченка. Дніпро : Середняк Т. К., 2021. 192 с.
 15. Ігротека вихователя ДНЗ. Система розвивальних ігор для дітей 4-5-ти років. Середня група: посібник. Харків. 2017. 144 с.
 16. Інструктивно-методичні рекомендації «Щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти у 2020/2021 навчальному році» : лист Міністерства освіти і науки України від 30.07.2020 №1/9-411. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20202021-navchalnomu-roci>
 17. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ : ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с.
 18. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність дітей: теоретичні основи й методика педагогічного керівництва. Її величність гра: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. статей / за ред. Г. С. Тарасенко. Вінниця : ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 2009. 320 с
 19. Методичні рекомендації щодо взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців : лист Міністерства освіти і науки України від 11.10.2017 р. № 1/9-546. URL: https://www.pedrada.com.ua/files/articles/1545/MON_546_Vzajemodija_ZDO_batkaty.pdf
 20. Морально-духовні засади виховання дітей у християнській педагогіці. *Дитячий садок*. 2010. № 42. С. 6–13.
 21. Народні ігри. Для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку/Упорядник Ю. Є. Бардакова Харків, 2007.
 22. Народні традиції у вихованні дошкільнят [Текст] : метод. розробка на допомогу вихователям / упоряд.: В. Скрипник, О. Стращенко, О. Хоменко та ін. Київ, 2012. 128 с.
 23. Нечипорук Н. І Розвивальні ігри. Харків 2007. 205 с.
 24. Новоселова С. Л. Развивающая предметная среда детства. Москва, 1995.
 25. Павленко А. О. Гармонійний розвиток дитини через казку. Харків, 2010, 111 с.
 26. Павлова Л. М. Розвивальні ігри-заняття. Харків: «Ранок», 2007.
 27. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2004. 456 с.
 28. Поніманська Т. І., Дичківська І. М. Дошкільна педагогіка. Практикум: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2004. 352 с.
 29. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 року № 2628- III зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
 30. Про затвердження примірного переліку ігрового та навчально-дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 19 грудня 2017 р. № 1633 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro>

zaterdzhennya-primirnogo-pereliku-igrovogo-ta-navchalno-didaktichnogo-obladnannya-dlya-zakladiv-doshkilnoyi-osviti

31. Рибальченко І. М. Взаємодія з батьками. Харків: Вид. група «Основа», 2007. 208с.
32. Рухливі, веселі, винахідливі. Дитячі ігри та розваги: Підручник для студ. вищ. навч. закладів. Київ, 1995. 136 с.
33. Сарапулова Є. Фізіологічно доцільний режим дня. Дошкільне виховання. 2001. № 5. С. 13-15.
34. Чуб Н. В. Ігри упродовж дня. Харків, 2007.
35. Я у Світі. Програма розвитку дитини дошкільного віку від народження до шести років / наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР- Україна», 2019. 460 с.

**Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»**

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

**педагогічна (виробнича) у закладі дошкільної освіти
в групах середнього дошкільного віку**

(вид і назва практики)

здобувача вищої освіти _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Факультет педагогічний

Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти

Ступінь вищої освіти бакалавр

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Освітня програма Дошкільна освіта

_____4_____ курс, група _____, форма навчання денна (заочна)

Характеристика

здобувача вищої освіти _____
(прізвище та ініціали)

(назва закладу освіти)

Рекомендована оцінка: _____

Керівник практики від підприємства, організації, установи _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

МП « _____ » _____ 20 __ року

У характеристиці на студента-практиканта необхідно зазначити:

- рівень теоретичних знань, отриманих в університеті;
- наявність практичних навичок самостійного вирішення завдань за програмою практики;
- якості, які продемонстрував здобувач вищої освіти під час проходження практики;
- ступінь володіння й використання інноваційних технологій;
- вміння дотримуватись етичних правил поведінки;
- активність та ініціативність;
- ступінь володіння й використання форм та методів педагогічної діяльності;
- вміння будувати стосунки з дітьми, батьками та педагогами;
- повноту виконання програми практики та індивідуального завдання;
- вміння виготовляти дидактичний матеріал та використовувати його в роботі з дітьми;
- загальну оцінку проходження практики

Рекомендації щодо написання психолого-педагогічної характеристики дитини

Психолого-педагогічна характеристика дитини – це узагальнення об'єктивних даних, отриманих у ході: психологічної діагностики (тести, опитування, проєктивні методики тощо), безпосереднього спілкування з дитиною, спостереження за нею впродовж певного часу в різних ситуаціях, спілкування з ближнім оточенням дитини, батьками та вихователями. Обираючи дитину як об'єкт спостереження, студент-практикант повинен порадитися з вихователем групи, психологом дошкільного закладу. Перш за все слід скласти план вивчення особистості дитини. Користуючись психолого-педагогічною літературою, виділити основні критерії для оцінки фізичного, пізнавального, особистісного рівнів розвитку дитини певного віку, обрати методи психолого-педагогічної діагностики, які будуть застосовуватись під час збору відомостей про дитину. При цьому студент-практикант повинен враховувати, що в роботі з дітьми дошкільного віку здебільшого не використовують стандартизованих психологічних методик. Головним методом вивчення дитини має бути психолого-педагогічне спостереження. Отримані за час спостережень відомості доповнюються й уточнюються в бесідах з батьками дитини, вихователями групи, під час індивідуальних діагностичних ігрових вправ, які проводить з дитиною студент-практикант, вивчення педагогічної та методичної документації дошкільного закладу. Хід і результати вивчення особистості дитини студент-практикант фіксує в матеріалах звіту з психології. При цьому студент-практикант повинен також зазначити в звіті свої зауваження, основні труднощі й проблеми, з якими зіткнувся практикант; відзначаються умови та фактори успішного дослідження дошкільника. Бажано висловити власні припущення науково-практичного характеру, рекомендації. До звіту обов'язково додаються: матеріали експериментальних досліджень, бланки, підрахунки, малюнки дитини, відгуки вихователів, батьків, фотографії та ін. Вони підшиваються, підклеюються або міцно закріплюються.

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ СЕРЕДЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У середньому дошкільному віці відбуваються певні зміни: невдачі позбавляють дітей бажання продовжувати дію, а успіхи, навпаки, підтримують прагнення завершити почату справу. Саме в цьому віці діти особливо сприйнятливі до оволодіння нормами і правилами. Вони з цікавістю, приємністю, а отже, й з особливою легкістю засвоюють необхідність дотримуватися певного порядку при одяганні, умиванні, в інших побутових справах, під час різних занять. Для підтримки загальної активності, виховання цілеспрямованості важливо якомога частіше позитивно оцінювати діяльність малят.

У дітей п'ятого року життя інтенсивно розвиваються вміння подумки оперувати уявленнями про предмети, про їх загальні властивості, зв'язки й відношення між предметами і подіями. У цьому віці дошкільнята здатні уявити різні етапи виконання завдання: мету (що потрібно зробити), план (послідовність виконання роботи), спосіб (як виконувати), результат (що зроблено). У дітей виникають змістові просторові уявлення, вони навіть можуть уявити собі місцевість, у якій самі не бували. Стають чіткішими і диференціюються уявлення про час - окрім теперішнього, виділяють минулий і майбутній.

Важливі принципіві зміни відбуваються в мовленнєвому розвитку. Речення стають довшими, більш розгорнутими, а їх конструкція – складнішою. Збагачення уявлень про загальні властивості предметів сприяє появі в мовленні дитини нової категорії іменників – узагальнювальних (одяг, посуд, транспорт, солодощі, колір), прикметників, що означають емоційні стани (веселий, усміхнений, сумний, лагідний), етичні якості (добрий, справедливий, хоробрий), естетичні характеристики.

Характерним для п'ятого року життя дитини є вдосконалення узгодженої діяльності різних органів чуття. Тому важливими для розвитку є вправляння в словесному супроводі ігрових дій, сприйманні пояснень дорослого в процесі виконання гімнастичних вправ,

зображувальної діяльності і навіть одягання. Вдосконалення механізму узгодження діяльності двох сигнальних систем є фундаментом для розвитку самостійності дій і мислительних операцій.

На п'ятому році життя особливо відчувається перевага збудження над процесами гальмування, що при найменшому порушенні умов життя призводить до бурхливих емоційних реакцій. Є небезпека закріпити підвищену нервову збудженість. Слід пам'ятати, що слабкість гальмівних процесів впливає на характер формування системи вмінь і навичок. Сам же процес їх формування повільний, тривалий, вимагає від дорослого терпіння, чуйності. Для розвитку психічних процесів у цей період характерним є зростання довільності, цілеспрямованості сприймання, пам'яті, уваги. Продовжує вдосконалюватись наочно-образне мислення. Особливу роль відіграють різноманітні сприймання. Так до п'яти років діти повинні навчитися розрізняти всі звуки рідної мови, порівнювати їх за висотою; оволодіти вмінням виділяти ритм, тембр голосу, силу звучання; розрізняти і запам'ятовувати пісні, вірші, прозу.

Зростають можливості зорового аналізатора. Діти навчаються розрізняти всі основні кольори, відчувати проміжні. Оволодівають повним набором еталонів форми предметів. Удосконалюється уявлення про співвідношення предметів за розмірами: шириною, висотою, довжиною (можуть «на око» встановлювати відношення між п'ятьма предметами за цими вимірами). Активно формуються просторові уявлення. Сприймання узгоджується з практичними діями, що є фундаментом для формування різноманітних обстежувальних дій. Останні є суттєвим компонентом діяльності і найважливішим показником її успіху. Найкращими для сприймання, запам'ятовування продовжують бути діючі об'єкти; їх функціональні ознаки особливо приваблюють дітей.

Якщо до цього часу дитину переважно вабили самі предмети, то на п'ятому році життя помітним стає інтерес не до самого предмета, а до способу його використання, механізму побудови, призначення. В умовах цілеспрямованого задоволення такого інтересу пізнавальні мотиви починають виступати головною рушійною силою пізнавальної активності дитини.

Починається розвиток довільного відтворення, а згодом і довільного запам'ятовування. В умовах емоційно близької мотивації та осмислення з допомогою дорослих діти оволодівають окремими прийомами довільного запам'ятовування (повторення, елементарна систематизація матеріалу). Збільшується не лише обсяг, а й зміст запам'ятовування. Так, переказуючи казку, діти не лише відтворюють основні події, а й вдаються до подробиць, передають пряме і авторське мовлення. Відчутно зростає і стійкість уваги. Проте цей процес перебуває у прямій залежності від особливостей розвитку нервової системи дитини. Підвищена збудливість, знижена працездатність при кисневому голоді різко знижують стійкість уваги. Слід пам'ятати, що можливості довільної уваги в цьому віці ще надзвичайно обмежені, над її розвитком потрібно цілеспрямовано працювати.

Помітні зміни бачимо в сфері спілкування дітей п'ятого року життя з оточуючими. Якщо у стосунках з близькими дорослими діти цього віку довірливі, спокійні і впевнені, зацікавлені в контактах з ними, то в присутності стороннього дорослого їм притаманні (як і дітям трьох-чотирьох років) сором'язливість, неспокійний стан. Проте наявна зацікавленість у контактах з новим дорослим. Психологи відзначають, що саме на п'ятому році життя найбільш зростає інтенсивність спілкування дитини з близькими дорослими при емоційно позитивному ставленні останніх до контактів з дитиною. Діти у взаємодії з близькими виявляють особливу, чутливість до настрою і характеру їхнього мовлення, рухів, до всієї гами експресивних засобів. Цю особливість дітей має використовувати вихователь для моделювання різних засобів співробітництва в специфічно дитячих видах діяльності. Саме за цих умов і діє найсильніший механізм вправління—наслідування, завдяки чому діти починають усвідомлювати особливу роль ставлення у їхній взаємодії з дорослими. Такі довірливі, емоційно забарвлені стосунки близьких дорослих з дітьми і

служать найдійовішим джерелом чуйності останніх, а пізніше і всієї гами емпатійних переживань.

Зазначені особливості знаходять свій вияв і в сфері спілкування дитини з однолітками. На фоні дальшого зростання потреби в співробітництві з ровесниками все виразніше виявляється потреба в доброзичливій увазі з боку товариства. Саме в цьому віці діти усвідомлюють місце в групі однолітків (товариша, а потім і своє). На цьому ґрунті чітко проглядається вибіркове ставлення до партнера по спілкуванню.

Не слід забувати, що і в цій сфері наявне розмаїття індивідуальних варіантів. Це знаходить свій вияв у тому, що одні діти в групі виявляють інтерес до вихователя, інші - замкнутість і відчуженість, одні - комунікативно активні, інші - обмежуються однослівним шептанням. За умов спілкування з новою людиною такі відмінності ще більш чіткі і різноманітні. Про це варто пам'ятати щораз, коли в групу до дітей приходить нова людина на підміну постійному вихователеві, коли проводяться різні обстеження з участю або в присутності сторонніх осіб. Та й повсякчасно вихователь, спілкуючись з такими сором'язливими дітьми, має бути особливо обережним. Украй неприпустимі зауваження типу «Сміливіше, що ти так соромишся...», «Роман у нас такий сором'язливий...», навіть коли це вимовляється доброзичливо. Це не підтримує дитину, відволікаючи від внутрішніх переживань, а, навпаки, фіксує на них увагу всіх, ускладнюючи труднощі самій дитині.

Не менш важливо тонко, тактовно й обережно втручатися у сферу спілкування таких дітей з однолітками. Тут бажано попереджати конфлікти, ускладнення у спілкуванні. Саме довірливі стосунки з вихователем мають допомогти уникнути багатьох труднощів, допомогти будувати співробітництво в тій чи іншій діяльності так, щоб запобігти можливим негативним ситуаціям. У дітей п'ятого року життя характерним є більш активний відгук на запропоновану дорослим діяльність, поступом формування здатності самостійно визначати її мету. Здатність утримувати в пам'яті і реалізувати цю мету значно вища, коли є ігрова мотивація. Закладаються основи уміння керувати суспільно значимими мотивами діяльності, перші спроби планувати свою діяльність, самостійність виконаного етапу діяльності.

Зростання самостійності проявляється і в характері мовного спілкування дітей у процесі гри, яка є важливим джерелом загального розвитку дитини саме на даному етапі дитинства. Цьому насамперед сприяє значне збагачення дитячого досвіду і водночас якісні зміни в пізнавальних психічних процесах. Так з'являються нові сюжети ігор; одна й та сама гра може повторюватись упродовж кількох днів з різними варіаціями сюжету. Це і є показник розвитку творчої гри і водночас поглиблення інтересу до певних сторін навколишнього життя. Якщо ж гра, повторюючись в одному і тому ж варіанті, швидко розпадається, бо стає нецікавою, то це свідчить, що діти не в змозі самі досягнути глибше той чи інший бік життя. Потрібне активне втручання дорослого, щоб дати новий поштовх грі, включити пізнавальну активність дітей, збудити творчу ініціативу. В цьому віці діти охоче починають вигадувати, особливо коли їх уважно слухають та ще й заохочують. Мудре керівництво дорослого, яке стимулює активність та ініціативність кожного учасника гри, робить гру неповторною школою життя дитини.

Зароджується справжня спільна гра. Одним з джерел її розвитку є гама позитивних емоцій. Варто за допомогою спеціальних завдань створювати ситуації, які викликають почуття радості від гри разом. При цьому слід пам'ятати, що емоційна сфера дитини вимагає надзвичайно чуйного до себе ставлення. Тут особливо помітні індивідуальні відмінності. Наприклад, є діти, які вже тепер надають перевагу індивідуальній грі. Слід замислитись, чи треба таку дитину залучати до колективної гри. Чи може достатньо того, що вона бере участь у рухливих іграх, дидактичних тощо.

Отже, гра має сприяти тому, щоб кожна дитина якомога повніше виразила себе вже на перших етапах свого розвитку. За таких умов гра і буде провідною діяльністю в житті дітей.

Мовне спілкування стає основою встановлення дружніх стосунків у групі однолітків. Співробітництво дитини з дорослими в специфічних видах діяльності продовжує відігравати вирішальну роль у психічному розвитку.

У різних видах діяльності дитина починає виділяти мету і, підкоряючи їй свої дії, управляти поведінкою, доводити почату справу до кінця, долати перешкоди. Тут уперше з'являється усвідомлення смислового зв'язку речей і дій, одна дія починає підпорядковуватися іншій. Проте це можливо лише за умови, коли смисловий зв'язок між окремими діями виступає перед дитиною у конкретній формі. Цілком зрозуміло, що і в цьому процесі потрібна цілеспрямована увага дорослого. Лише в співробітництві з дорослим у дитини виробиться звичка до трудового зусилля, уміння оцінювати дії і вчинки.

Для п'ятого року життя чи не найактивнішою є мовна діяльність дитини. Різко збагачується словник (в основному за рахунок конкретних найменувань, функціональних ознак і властивостей, слів-понять, що узагальнюють діяльність людей, дієслів, які визначають стани і переживання людини тощо).

Значимим для загального розвитку в цей період є те, що мовлення починає нести чи не найбільше навантаження щодо регуляції дитячої поведінки. Дитина набуває здатності підкоряти свої дії прийнятій програмі, контролювати її виконання у плані внутрішнього мовлення.

Саме в цей період дошкільник чутливий до пояснювального мовлення (постійна потреба щось пояснити, попрохати, довести). Задоволення цієї потреби дорослим, достатня увага до мовного оформлення взаємин з дітьми є дійовим джерелом розвитку пояснювального мовлення. Таке непомітне для дитини самовправління у використанні найрізноманітніших граматичних форм набагато цінніше за будь-яке спеціально побудоване заняття. Зрозуміло, що і цей процес вимагає спеціального керівництва з боку дорослих. Нехтування необхідністю стимулювати мовний розвиток вже лише на цьому етапі може значно загальмувати весь процес формування чуття мови. Характеристика віку: приємний, цікавий вік, дитина перебуває в повній гармонії з самою собою й навколишніми. Фізично більше витривала, але настає період витягнення, нерівномірний розвиток росту й ваги.

Спілкування і мова: дружні відносини з однолітками, але дружба не заснована на спільних інтересах, а на підставі близькості місця розташування з іншими дітьми: поруч живуть, грають. З'являється і потреба бути в колективі. Дитина любить спілкуватися з іншими дітьми, але в той же час почуває себе непогано наодинці. Зароджується внутрішня мова й плануюча функція мови.

Діяльність та пізнавальна активність: діти 5-го року життя знають, що вони роблять і передбачають свій кінцевий результат, знають, що вийде. Предмети сприймають по їхньому призначенню, що приводить до розвитку функціональних узагальнень. Відбуваються якісні зміни в психічному розвитку. Зароджується довільність психічних процесів, розвивається логічна пам'ять і логічне мислення. Розвивається допитливість, пізнавальна активність. Але переносного значення діти не розуміють. З'являється бажання вчитися. Емоційно-вольова сфера: почуття дитини виражаються за допомогою мови. Дитина дотепер прив'язана до матері, але поступово починає відокремлюватися від неї, з'являється деяка прихильність до батька, незалежно від статі. Почату справу діти починають доводити до кінця (вольова активність), рішуче ніж завжди дитина наполягає на своєму. Дорослому можна вимагати більш швидкого виконання дії, але з боку дорослих повинна бути допомога й підказка. Зароджується самоконтроль. Починає контролювати свої почуття.

Алгоритм складання характеристики

Перед тим як написати характеристику на дитину, потрібно мати при собі план, щоб документ був інформативним і мав чітку структуру. Отже, потрібно вказати:

- загальні відомості про малюка (анкетні дані, адресу проживання, період відвідування дитячого садка);
- опис сім'ї (склад, статус, виховний вплив);
- фізичне і психічне здоров'я дитини;
- характеристика діяльності (ігрова, пізнавальна, навички самообслуговування);
- поведінка під час занять;
- риси характеру.

СХЕМА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДИТИНИ

1. Загальні відомості про дитину – прізвище, ім'я, по батькові, вік. Найменування ЗДО, тип і номер групи.

2. Відомості про родину та особливості сімейного виховання. Соціально-економічна характеристика родини. Найбільш авторитетні та найулюбленіші для дитини члени родини. Члени родини, з якими дитина проводить найбільше часу. Стиль сімейного виховання (гіперопіка, гіперпротекція, потурання тощо).

3. Стан здоров'я дитини (діагнози, особливості психофізичного розвитку). Стан сенсорно-перцептивної системи – зір, слух. Розвиток моторики.

4. Розвиток особистості дитини. Індивідуальні особливості, які мали прояв ще в ранньому дитинстві. Динаміка й характер змін у процесі розвитку особистості дитини. Кризові та психотравмуючі ситуації в житті дитини (гострі чи хронічні). Соціально-побудові навички, рівень адаптованості дитини. Ставлення до провідної діяльності (гри) відповідно віку. Особливості організації ігрової діяльності. Улюблені ігри. Пізнавальна активність. Вольові якості (самоконтроль, наполегливість, цілеспрямованість, організованість, дисциплінованість, відповідальність). Самооцінка (адекватна/неадекватна, завищена/занижена, впевненість у собі, своїх силах). Особливості характеру: сильні та слабкі сторони характеру. Царина інтересів (захоплення та схильності – наявність, стійкість, стереотипність, адекватність).

5. Індивідуально-психологічні особливості особистості дитини. Тип темпераменту, особливості вищої нервової діяльності (загальна активність, темпові характеристики діяльності, співвідношення збудження й гальмування, рухливість/інертність, витривалість, стресостійкість, інтровертованість/екстравертованість, адаптивність та ін.). Здібності: зміст, ступінь прояву. Особливості емоційної сфери (переважаючий настрій, інтенсивність емоційних реакцій).

6. Статус і особливості взаємин у дитячому колективі: лідер (офіційний, неофіційний), прийнятий, ізольований, відкинутий; товариський, нетовариський; ініціативний, залежний, агресивний, конфліктність, соціальна компетентність тощо. Труднощі в спілкуванні.

7. Рівень розвитку пізнавальних процесів: сформованість та особливості відповідно до віку, сприйняття, пам'яті, уваги, мислення, уяви, мовлення; інтелектуальні здібності, обізнаність.

8. Складнощі у вихованні та навчанні дитини. Характер складностей дитини (навчальні складнощі, відхилення в поведінці, емоційні проблеми, у чому вони виявляються). Аналіз причин ускладнень. Прогноз подальшого розвитку дитини.

9. Рекомендований індивідуальний підхід у навчанні та вихованні дитини. Постановка навчальних і виховних задач у роботі з дитиною. Рекомендації вихователям. Рекомендації батькам. Можливі напрямки корекції у вихованні цієї дитини.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ:

До проведення заняття допущено

«_____» _____ 20__ р.

Вихователь: _____ (_____)

**КОНСПЕКТ
залікового заняття**

З

назва дисципліни

Заняття

проведене: _____ дата

У

назва ЗДО

Студентом-практикантом 4 курсу педагогічного факультету

Спеціальності 012 Дошкільна освіта

Прізвище, ім'я, по батькові.

Оцінка: «_____» _____

Підпис вихователя: _____

Підпис методиста: _____

Рівне - 20__

Схема аналізу заняття

1. Дата.
2. Кількість дітей на занятті, їх вік.
3. Вид заняття.
4. Тема заняття.
5. Програмовий зміст.
6. Обладнання заняття.
7. Організація заняття: санітарно-гігієнічний стан кімнати, гігієнічна та педагогічна оцінка умов розміщення дітей, вихователя, демонстраційного, роздаткового матеріалу, підготовка і якість наочних посібників та атрибутів, зовнішній вигляд дітей і вихователя.
8. Оцінка програмового змісту заняття: відповідність програмових завдань програмовим вимогам вікової групи та рівню розвитку дітей, точність і повнота формулювання завдань, виховний та розвиваючий вплив даного програмового матеріалу, наявність ускладнень для підгрупи.
9. Структура заняття: основні компоненти, їх послідовність, логічність, завершеність. Доцільність тривалості складових занять.
10. Методи та прийоми, різноманітність, доцільність, відповідність завданням заняття і вікові дітей. Прийоми активізації і підтримки уваги та зацікавленості дітей. Прийоми забезпечення позитивного емоційного стану. Доступність, емоційність, лаконічність мовлення вихователя. Індивідуальна робота з дітьми. Характер спілкування вихователя з дітьми.

Додаток Ж

Схема спостереження за об'єктом під час прогулянки:

Під час спостереження за явищами неживої природи доцільно користуватися такою схемою: 1. Оцінка краси, своєрідності явища природи; 2. Визначення доступних розумінню дітей причин явища; 3. Значення цього явища у природі та житті людини.

Під час спостереження за явищами живої природи (рослин, тварин) доцільно дотримуватися такої схеми: 1. Оцінка естетичного вигляду та особливостей будови; 2. Спосіб життя (для тварин), вимоги до життя (для рослин); 3. Значення для природи та життя людини; 4. Інтерпретація сприйнятого у світлі знань дітей.

Додаток З

Вимоги до звіту

Підготувати звіт про практику (у друкованому вигляді на аркушах формату А-4). Звіт про проходження педагогічної практики в групах середнього дошкільного віку здобувачки 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» П.І.Б. 1. Терміни та база проходження практики. 2. Характеристика умов проходження практики. 3. Роздуми та судження про виконання завдань практики, причини не виконання окремих позицій. 4. Труднощі та пропозиції щодо удосконалення змісту та організації практики в групах дітей середнього дошкільного віку.